In zaak 139/80,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens het protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, van het Bundesgerichtshof, in het aldaar aanhangig geding tussen

BLANCKAERT & WILLEMS PVBA, te Eeklo (België)

requirante tot cassatie, oorspronkelijk verweerster,

en

LUISE TROST, te Aken (Bondsrepubliek Duitsland),

gerequireerde tot cassatie, oorspronkelijk verzoekster,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van de begrippen „agentschap" en „andere vestiging" in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

samengesteld als volgt: J. Mertens de Wilmars, president, Mackenzie Stuart en U. Everling, rechters,

advocaat-generaal: G. Reischl
griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

De feiten

De feiten, het procesverloop en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG ingediende schriftelijke opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

1 — De feiten en het procesverloop

De te Eeklo (België) gevestigde firma Blanckaert & Willems (hierna

Blanckaert), verweerster in het hoofdgeding, heeft met de Duitse firma Möbelagentur Hermann Bey (hierna Bey) een overeenkomst gesloten waarbij Bey zich verbond in de Bondsrepubliek Duitsland een verkooporganisatie voor de meubelen van Blanckaert op te bouwen. Bey nam reeds op vergelijkbare voorwaarden de vertegenwoordiging waar van verscheidene andere Belgische meubelfabrikanten. Met de firma Trost (hierna Trost), verzoekster in het hoofdgeding, sloot Bey harerzijds op 30 november 1975 de navolgende overeenkomst:

„In opdracht van de firma Blanckaert & Willems, te Eeklo, België, draag ik u hierbij de vertegenwoordiging van die firma over, voor de zone Rijn-Ruhrgebied/Eifel/Zuid-Westfalen.

U reist rechtstreeks in naam van de firma Blanckaert & Willems. Het is ook van haar dat u een provisie van 5 % ontvangt.

Ik verzoek u echter beleefd, alle orders slechts naar mijn adres te Aken te zenden.

Heeft u daarvoor alstublieft begrip. Wanneer ik u immers rekenschap moet geven, moet ik ook van elke order op de hoogte zijn.

Vanzelfsprekend wordt op alle kopieën uw naam als vertegenwoordiger vermeld.

Ik hoop op een goede samenwerking ..."

Toen Blanckaert er in december 1976 kennis van kreeg dat Trost verscheidene andere Belgische meubelfabrikanten vertegenwoordigde, zegde zij de overeenkomst met Trost op. Kort daarop maakte zij eveneens een einde aan de overeenkomst met Bey.

Trost stelde bij het Landgericht Aken een vordering in tegen Blanckaert tot betaling van nog uitstaande provisies en vergoedingen. Blanckaert betwistte de bevoegdheid van dit gerecht, Trost daarentegen stelde dat het gerecht bevoegd was krachtens artikel 5, sub 5, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna het Executieverdrag).

Het Landgericht Aken verwierp dit standpunt en verklaarde zich onbevoegd. Het Oberlandesgericht Keulen oordeelde evenwel dat Bey wel degelijk was te beschouwen als een agentschap of andere vestiging van Blanckaert en dat het Landgericht Aken in casu bevoegd was op grond van Bey's optreden als „verkoopleider" in de betrekkingen tussen Blanckaert en Trost.

Het Bundesgerichtshof, waarbij beroep tot cassatie („Revision") is ingesteld, stelde vast dat Bey optreedt als „Handelsvertreter" (handelsagent), meer specifiek als „Vermittlungsvertreter" [1], in de zin van de §§ 84 e.v. van het Duitse Wetboek van Koophandel (Handelsgesetzbuch-HGB). § 84 HGB luidt:

„(1) Handelsagent is hij die, als zelfstandig neringdoende de vaste opdracht heeft om voor een andere ondernemer te bemiddelen bij het tot stand komen van overeenkomsten of op diens naam overeenkomsten af te sluiten. Zelfstandig is hij die zijn werkzaamheid en zijn arbeidstijd in wezen vrij kan organiseren.

(2) Hij die, zonder zelfstandig te zijn in de zin van lid 1, de vaste opdracht heeft voor een ondernemer te bemiddelen bij het tot stand komen van overeenkomsten of op diens naam overeenkomsten af te sluiten, wordt als werknemer (Angestellter) beschouwd.

(3) De ondernemer kan ook zelf handelsagent zijn."

1 — Handelsagent die enkel bemiddelt bij het tot stand komen van de overeenkomst tussen de principaal en de derde, zulks in tegenstelling tot de handelsagent die zelf, op naam en voor rekening van de principaal, de overeenkomst met de derde afsluit („Abschlußvertreter") (N.v.d.V.)

Van mening dat het geschil problemen van uitlegging van het Executieverdrag doet rijzen, heeft het Bundesgerichtshof bij beschikking van 21 maart 1980 het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing over de navolgende vragen:

„1. Moet de handelsagent (Handelsvertreter, Vermittlungsvertreter) in de zin van de §§ 84 e.v. HGB worden beschouwd als een ‚agentschap' of ‚andere vestiging' in de zin van artikel 5, sub 5, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Executieverdrag)?

2. Zo ja:

a) Gaat het dan in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag om een geschil ‚betreffende de exploitatie' van een agentschap of andere vestiging, wanneer het agentschap of de andere vestiging, daartoe gemachtigd door de ondernemer waarvoor het/zij als handelsagent optreedt, nog een derde als handelsagent van de ondernemer aanstelt, tegen provisie de orderformulieren van de door tussenkomst van de derde tot stand gekomen orders in ontvangst neemt en aan de ondernemer doorgeeft, de derde instrueert en ondersteunt,

en

wanneer uit de werkzaamheid van deze derde als handelsagent, tussen de ondernemer en hemzelf een geschil rijst betreffende zijn aanspraken op provisie en vergoeding?

b) Zo vraag 2a) ontkennend wordt beantwoord:

Omvat dan het begrip ‚geschil betreffende de exploitatie ... van een agentschap of enige andere vestiging' in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag een geschil tussen de ondernemer en het agentschap of de andere vestiging over zijn/haar aanspraken op provisie en vergoeding?"

De verwijzingsbeschikking is op 11 juni 1980 ter griffie van het Hof ingeschreven.

Krachtens artikel 5 van het protocol van 3 juni 1971 juncto artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door verzoekster in het hoofdgeding (Trost) en de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

Bij beschikking van 29 oktober 1980 heeft het Hof krachtens artikel 95 van het Reglement voor de procesvoering de zaak naar de Derde kamer verwezen.

II — Schriftelijke opmerkingen, ingediend krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG

A — Opmerkingen van verzoekster in het hoofdgeding

De eerste vraag

Volgens verzoekster in het hoofdgeding zijn zowel zijzelf als Bey voor rekening van Blanckaert opgetreden als handelsagent („Handelsvertreter") en meer bepaald als „Vermittlungsvertreter"; zij zijn mitsdien te beschouwen als zelfstandige neringdoenden („selbständige Gewerbetreibende") in de zin van § 84,

lid 1, HGB. Zij verwerpt het standpunt van verweerster, dat een handelsagent, juist zoals een alleenverkoper, een zelfstandige ondernemer („selbständiger Unternehmer") is en mitsdien niet kan worden beschouwd als een „agentschap of andere vestiging" in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag.

Tot staving van haar stelling, dat Bey een agentschap is in de zin van artikel 5, sub 5, voert verzoekster in het hoofdgeding een aantal gegevens aan, waaruit kan worden afgeleid dat Bey werkte onder toezicht en leiding van Blanckaert:

— Bey had zich te houden aan de instructies van Blanckaert betreffende de keuze en de persoon van haar contractpartners, de verkoopvoorwaarden en de afwikkeling van de transacties, doch ook betreffende de omvang van de waar te nemen belangen van de principaal en de informatieverplichting van de handelsagent;

— in een brief van 14 oktober 1975 aan de zoon van verzoekster heeft Bey te kennen gegeven dat zij als verkoopleider (Verkaufsleiter) van Blanckaert diende te worden beschouwd;

— uit de brief van Bey aan Trost van 30 november 1975 blijkt dat Bey de agentuurovereenkomst met Trost in opdracht en op naam van Blanckaert heeft afgesloten.

Verzoekster in het hoofdgeding verwerpt het argument van Blanckaert, dat tussen Bey en Blanckaert geen sprake kan zijn van een verhouding van ondergeschiktheid omdat Bey al ongeveer twintig jaar een zelfstandige handelsagentuur bedrijft. Een zelfstandige handelsagent kan zeer wel in een verhouding van ondergeschiktheid ten opzichte van het moederbedrijf staan, in het distributienet geïntegreerd zijn en daardoor gebonden zijn door de instructies van het moederbedrijf. Vereist is slechts dat deze instructies de juridische zelfstandigheid van de handelsagent in de kern niet aantasten. Met toepassing van dit beginsel op het onderhavige geval meent verzoekster in het hoofdgeding dat Bey, gelet op haar voor Blanckaert verrichte werkzaamheden, enkel kan worden beschouwd als het buitenkantoor van Blanckaert.

De tweede vraag

Verzoekster in het hoofdgeding meent dat in de onderhavige zaak het geschil juist deswege moet worden geacht te zijn voortgekomen uit de werkzaamheden van Bey, omdat Bey voor rekening van Blanckaert de overeenkomst tussen verzoekster en Blanckaert heeft afgesloten. De inspanningen van Trost voor de afzet van de produkten van Blanckaert hebben zodoende ook de resultaten van Bey belangrijk beïnvloed. Onder geschillen betreffende de exploitatie zijn niet alleen geschillen te verstaan die uit verkoopovereenkomsten voortvloeien, maar ook die welke voortvloeien uit andere door Bey voor rekening van Blanckaert en tegen betaling van een superprovisie gedane zaken en verrichte werkzaamheden.

De derde vraag

Het Landgericht Aken is ook deswege bevoegd, omdat het begrip „geschil betreffende de exploitatie van een agentschap of enige andere vestiging" in artikel 5, lid 5, Executieverdrag, ook geschillen omvat tussen de ondernemer en het agentschap zelf, in casu dus de geschillen betreffende Trosts aanspraken op vergoedingen en commissies, en niet

enkel de geschillen tussen Blanckaert en haar door het agentschap aangebrachte afnemers.

Gelet op deze overwegingen meent verzoekster in het hoofdgeding, dat de gestelde vragen bevestigend moeten worden beantwoord.

B — Opmerkingen van de Commissie

De eerste vraag

De Commissie merkt in de eerste plaats op, dat volgens 's Hofs arrest van 22 november 1978 (zaak 33/78, Somafer, Jurispr. 1978, blz. 2183) de in artikel 5, sub 5, Executieverdrag voorkomende begrippen op autonome wijze moeten worden uitgelegd. Volgens dit arrest impliceert „het begrip filiaal, agentschap of enige andere vestiging een centrum van werkzaamheid, dat zich naar buiten duurzaam manifesteert als het verlengstuk van een moederbedrijf, met een eigen directie en materiële uitrusting, zodat het zaken met derden kan doen en wel dusdanig, dat dezen, ofschoon wetend dat eventueel een rechtsband met het in het buitenland gevestigde moederbedrijf zal ontstaan, zich niet rechtstreeks daartoe behoeven te wenden en zaken kunnen doen in bedoeld centrum, dat het verlengstuk ervan vormt".

Een handelsagent in de zin van de §§ 84 e.v. HGB beantwoordt niet aan deze omschrijving. De Commissie legt § 84 zo uit, dat een handelsagent ofwel enkel bemiddelt bij het tot stand komen van overeenkomsten, ofwel zelf de overeenkomsten voor rekening van de ondernemer afsluit, terwijl de ondernemer voor wiens rekening de handelsagent is opgetreden, zelf moet zorgen voor de uitvoering en de afwikkeling van de aldus tot stand gekomen overeenkomsten. Aangezien de handelsagent een zelfstandig bedrijf voert, kan hij in beginsel niet worden beschouwd als een „centrum van commerciële werkzaamheid" van de ondernemer. Dit geldt te meer wanneer de handelsagent niet uitsluitend voor rekening van één enkele onderneming optreedt, doch, gelijk Bey, er verscheidene vertegenwoordigt.

Volgens de Commissie vertoont het onderhavige geval evenwel enkele bijzonderheden, die niet binnen het kader van de gewone werkzaamheid van een handelsagent vallen. Bey heeft immers niet alleen op naam van Blanckaert een agentuurovereenkomst gesloten met Trost, doch ook de door Trost geboekte orders in ontvangst genomen en ze vervolgens aan Blanckaert doorgezonden. Daarmee oefende Bey kennelijk namens Blanckaert een zeker toezicht uit op de werkzaamheden van Trost, hetgeen Blanckaert honoreerde door Bey een superprovisie te betalen. Hieruit blijkt evenwel nog niet dat Bey daarenboven was belast met de afwikkeling van de door Trosts bemiddeling tot stand gekomen overeenkomsten. Het door Bey uitgeoefende toezicht volstaat niet om haar te beschouwen als een „centrum van werkzaamheid" van Blanckaert, „dat zich naar buiten duurzaam manifesteert", in de zin van 's Hofs omschrijving in de zaak-Somafer.

Vervolgens keert de Commissie zich tegen de opvatting, dat het in artikel 5, sub 5, Executieverdrag gebezigde begrip „agentschap" inzonderheid de werkzaamheid omvat van een „Handelsvertreter", die ook wel wordt aangeduid als „Handelsagent". Reeds in zijn arrest van 6 oktober 1976 (zaak 14/76, De Bloos, Jurispr. 1976, blz. 1497) heeft het Hof

overwogen, dat voor de drie in artikel 5, sub 5, Executieverdrag gebezigde begrippen dezelfde wezenskenmerken gelden. Dit betekent dat onder agentschap, evenals onder filiaal, een van de hoofdvestiging juridisch niet onafhankelijke vestiging is te verstaan. Mitsdien is het begrip „agentschap" niet van toepassing op juridisch zelfstandige handelsagenten, voor zover deze in hun zakelijke contacten duidelijk als zodanig optreden. Deze uitlegging strookt met het doel van de bijzondere bevoegdheden bedoeld in artikel 5 Executieverdrag. De bevoegdheid van het gerecht van de plaats van de vestiging of het agentschap berust immers dán op een bijzondere materiële aanknoping met de litigieuze rechtsverhouding, wanneer deze rechtsverhouding voor wat het wezenlijke betreft, door de vestiging of het agentschap in eigen verantwoordelijkheid wordt afgewikkeld. Dit is echter niet het geval bij overeenkomsten die door bemiddeling van een handelsagent tot stand zijn gekomen, want in dat geval zorgt de ondernemer zelf voor de afwikkeling van de overeenkomst.

In casu hangt het antwoord op de vraag, in welke mate Trost als handelsagent jegens Blanckaert aanspraak kan maken op betaling van provisies, ingevolge § 87a HGB hiervan af, of laatstgenoemde de door bemiddeling van Trost tot stand gekomen overeenkomsten heeft uitgevoerd. Bij de vraag betreffende de provisie voor aangebrachte relaties, bedoeld in § 89b HGB, speelt een rol in welke mate Blanckaert ook na de beëindiging van de agentuurovereenkomst voordeel heeft bij de door Trost aangebrachte cliëntele.

De tweede vraag

Gelet op het door haar voorgestelde antwoord op de eerste vraag, meent de Commissie met een korte bespreking van de tweede vraag te kunnen volstaan.

Bij de vorderingen van Trost gaat het niet om een geschil „betreffende de exploitatie" van Bey, want die vorderingen hangen af van omstandigheden die zich niet in het bedrijf van Bey, doch in dat van Blanckaert in België moeten hebben voorgedaan. Dienaangaande heeft het Hof van Justitie in zijn arrest-Somafer overwogen, dat het begrip „exploitatie" enkel betrekking heeft op geschillen inzake contractuele of niet-contractuele rechten en verplichtingen met betrekking tot het eigenlijke beheer van het agentschap of de vestiging zelf, alsmede op geschillen betreffende door het agentschap of de vestiging als centrum van commerciële werkzaamheid namens het moederbedrijf aangegane verplichtingen, die moeten worden nagekomen in de verdragsluitende staat waar dit centrum is gevestigd.

Vraag 2b) van de verwijzingsbeschikking gaat ervan uit dat het bedrijf van Trost als handelsagent harerzijds een agentschap of andere vestiging van Blanckaert is geweest, en hieraan aanknopend vraagt het Bundesgerichtshof of de vorderingen van de handelsagent tegen de ondernemer een geschil opleveren in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag. De Commissie meent dat ook deze vraag ontkennend moet worden beantwoord. Er is slechts bevoegdheid overeenkomstig artikel 5, sub 5, Executieverdrag wanneer het gaat om verbintenissen die door een vestiging of agentschap hoofdzakelijk in eigen verantwoordelijkheid voor rekening van het moederbedrijf worden nagekomen. Dit is niet het geval bij vorderingen die de vestiging of het agentschap zelf tegen het moederbedrijf gel-

dend maakt. Het betreft dan immers vorderingen waaraan niet door het agentschap of de vestiging, doch door het moederbedrijf zelf moet worden voldaan.

Gelet op een en ander geeft de Commissie in overweging, de gestelde prejudiciële vragen te beantwoorden als volgt:

„Een handelsagent, wiens bedrijf erin bestaat te bemiddelen bij het tot stand komen van overeenkomsten die geheel door de vertegenwoordigde onderneming worden afgewikkeld en uitgevoerd (§§ 84 e.v. HGB), is niet te beschouwen als een ‚agentschap' of ‚andere vestiging' in de zin van artikel 5, sub 5, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken."

III — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 11 december 1980 hebben verzoekster in het hoofdgeding, te dezen vertegenwoordigd door J. Stang, advocaat te Keulen, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, te dezen vertegenwoordigd door W.-D. Krause-Ablass, advocaat te Düsseldorf, mondelinge opmerkingen gemaakt.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 5 februari 1981 conclusie genomen.

In rechte

1 Bij beschikking van 21 maart 1980, ingekomen ten Hove op 11 juni daaropvolgende, heeft het Bundesgerichtshof krachtens het protocol van 3 juni 1971 betreffende de uitlegging door het Hof van Justitie van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: het Executieverdrag), twee prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 5, sub 5, van dit Verdrag.

2 Volgens deze bepaling, die een afwijking vormt van de in artikel 2 Executieverdrag vervatte algemene regel inzake de bevoegdheid van het gerecht van de woonplaats, kan een verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat, in een andere verdragsluitende staat worden opgeroepen „ten aanzien van een geschil betreffende de exploitatie van een filiaal, van een agentschap of enige andere vestiging voor het gerecht van de plaats waar zij gelegen zijn".

3 Verweerster in het hoofdgeding, de firma Blanckaert & Willems, een Belgische meubelfabrikant (hierna: Blanckaert), heeft, naar zij stelt, sinds 1960 zakenrelaties onderhouden met de Duitse firma Möbelagentur Hermann Bey (hierna: Bey), die zij had belast met de opbouw van een verkooporganisatie voor de door haar vervaardigde meubelen in de Bondsrepubliek Duitsland. Ter nakoming van haar verbintenis had Bey op naam van Blanckaert een vertegenwoordigingsovereenkomst voor het gebied Rijn-Ruhr, Eifel en Zuid-Westfalen gesloten met Trost, verzoekster in het hoofdgeding. Volgens deze overeenkomst prospecteerde Trost rechtstreeks voor rekening van Blanckaert en ontving zij van deze een provisie van 5 %. Krachtens de overeenkomst moest zij de orders die zij voor Blanckaert plaatste via Bey in Aken doorgeven. Over deze via Bey doorgegeven orders betaalde Blanckaert aan laatstgenoemde een superprovisie, zoals gewoonlijk wordt toegekend aan handelsagenten die andere handelsagenten van een onderneming instrueren en controleren.

4 In december 1976 verbrak Blanckaert de overeenkomst met Trost, waarop deze beroep instelde strekkende tot betaling van provisies en vergoedingen. Trost bracht haar vordering voor het Landgericht Aken, aangezien zij van mening was dat Bey een agentschap of filiaal was van Blanckaert, zodat het geschil kon worden gebracht voor het gerecht van de plaats waar dit agentschap of filiaal was gelegen.

5 Het Landgericht Aken verwierp deze opvatting en verklaarde zich onbevoegd. In hoger beroep evenwel oordeelde het Oberlandesgericht Keulen dat aan de voorwaarden voor internationale bevoegdheid van het Landgericht was voldaan, aangezien Bey een agentschap van Blanckaert was in de zin van artikel 5 Executieverdrag en het gevorderde een uitvloeisel was van de exploitatie van het agentschap.

6 Op het beroep in cassatie („Revision") van verweerster stelde het Bundesgerichtshof vast, dat het Oberlandesgericht Keulen terecht ervan was uitgegaan dat zowel de firma Bey als de firma Trost voor rekening van Blanckaert hadden gewerkt „als handelsagenten, en wel als ‚Vermittlungsvertreter', dat wil zeggen dat beiden als zelfstandige neringdoenden in de zin van § 84, lid 1, HGB, de vaste opdracht hadden om voor een ondernemer, verweerster, te bemiddelen bij het tot stand komen van overeenkomsten"; het Bundesge-

richtshof overwoog vervolgens dat het Hof van Justitie zich nog niet had uitgesproken over de vraag of de exploitatie van een agentschap of andere vestiging in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag, de werkzaamheid van een handelsagent, inzonderheid van een „Vermittlungsvertreter" in de zin van voornoemde Duitse bepaling omvat.

7 Van mening derhalve dat het geschil vragen deed rijzen betreffende de uitlegging van het Executieverdrag, heeft het Bundesgerichtshof het Hof van Justitie twee vragen gesteld over de uitlegging van artikel 5, sub 5, van dit Verdrag.

De eerste vraag

8 Met de eerste vraag wenst de nationale rechter in wezen te vernemen, of een handelsagent („Vermittlungsvertreter" in de zin van §§ 84 e. v. HGB) is te beschouwen als een „ agentschap" of „andere vestiging" in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag.

9 Gelijk de nationale rechter terecht opmerkt, heeft het Hof van Justitie in zijn arrest van 6 oktober 1976 (zaak 14/76, De Bloos, Jurispr. 1976, blz. 1497) overwogen, dat een der wezenskenmerken van het begrip filiaal en agentschap de onderworpenheid aan het toezicht en de leiding van het moederbedrijf is.

10 In dat arrest behoefde het Hof echter niet te preciseren aan de hand van welke gegevens eventueel kan worden vastgesteld of een onderneming of firma al dan niet is onderworpen aan de leiding en het toezicht van een moederbedrijf; het hoofdgeding betrof immers de betrekkingen tussen een firma en haar alleenverkoper en de nationale rechterlijke instantie had verklaard dat de concessiehouder niet aan de leiding of het toezicht van de concessiegever was onderworpen.

11 Voorts heeft het Hof in zijn arrest van 22 november 1978 (zaak 33/78, Somafer, Jurispr. 1978, blz. 2183) overwogen dat „het begrip filiaal, agentschap of enige andere vestiging impliceert een centrum van werkzaamheid, dat zich naar buiten duurzaam manifesteert als het verlengstuk van een moederbedrijf, met een eigen directie en materiële uitrusting, zodat het zaken met

derden kan doen, en wel dusdanig dat dezen, ofschoon wetend dat eventueel een rechtsband met het in het buitenland gevestigde moederbedrijf zal ontstaan, zich niet rechtstreeks daartoe behoeven te wenden en zaken kunnen doen in bedoeld centrum, dat het verlengstuk ervan vormt."

12 Uit het in deze twee arresten overwogene en met name uit het criterium dat een „filiaal, agentschap of andere vestiging" in de zin van artikel 5, sub 5, Executieverdrag voor derden duidelijk herkenbaar moet zijn als een verlengstuk van het moederbedrijf, vloeit voort dat er geen sprake is van onderworpenheid aan de leiding en het toezicht van het moederbedrijf wanneer de vertegenwoordiger „zijn werkzaamheid en zijn arbeidstijd in wezen vrij kan organiseren" (§ 84, lid 1 in fine, HGB) zonder daarbij aan de instructies van het moederbedrijf te zijn gebonden; wanneer het hem vrij staat verscheidene firma's te vertegenwoordigen die bij de produktie en verkoop van gelijke of soortgelijke produkten met elkaar in concurrentie staan, en wanneer hij niet daadwerkelijk betrokken is bij de afwikkeling en uitvoering van de overeenkomsten, doch zich in wezen ertoe beperkt bestellingen door te geven aan de door hem vertegenwoordigde ondernemer. Wanneer deze drie omstandigheden zich voordoen, kan een firma die deze kenmerken vertoont, niet worden beschouwd als centrum van werkzaamheden, dat zich naar buiten duurzaam manifesteert als een verlengstuk van het moederbedrijf.

13 Op de eerste vraag moet mitsdien worden geantwoord dat een handelsagent („Vermittlungsvertreter") die zelfstandig is in die zin dat hij, naar zijn wettelijke beroepsomschrijving, zijn werkzaamheid in wezen vrij kan organiseren en kan bepalen hoeveel arbeidstijd hij zal besteden voor een onderneming waarvan hij de vertegenwoordiging heeft aanvaard; aan wie de vertegenwoordigde onderneming niet kan verbieden tegelijkertijd verscheidene concurrerende firma's in dezelfde produktie- of handelssector te vertegenwoordigen; en die voorts enkel bestellingen doorgeeft aan het moederbedrijf zonder zich te mengen in de afwikkeling of uitvoering daarvan, niet de kenmerken vertoont van een filiaal, agentschap of andere vestiging in de zin van artikel 5, sub 5, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.

De tweede vraag

14 Aangezien de tweede vraag enkel is gesteld voor het geval de eerste bevestigend zou worden beantwoord, behoeft daarop niet te worden ingegaan.

Kosten

15 De kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

uitspraak doende op de door het Bundesgerichtshof bij beschikking van 21 maart 1980 gestelde vragen, verklaart voor recht:

Een handelsagent („Vermittlungsvertreter") die zelfstandig is in die zin dat hij, naar zijn wettelijke beroepsomschrijving, zijn werkzaamheid in wezen vrij kan organiseren en kan bepalen hoeveel arbeidstijd hij zal besteden voor een onderneming waarvan hij de vertegenwoordiging heeft aanvaard; aan wie de vertegenwoordigde onderneming niet kan verbieden tegelijkertijd verscheidene concurrerende firma's in dezelfde produktie- of handelssector te vertegenwoordigen; en die voorts enkel bestellingen doorgeeft aan het moederbedrijf zonder zich te mengen in de afwikkeling of uitvoering daarvan, vertoont niet de kenmerken van een filiaal, agentschap of andere vestiging in de zin van artikel 5, sub 5, van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.

Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Everling

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 18 maart 1981.

De griffier
A. Van Houtte

De president
J. Mertens de Wilmars